

Lidt om den gamle norske Adelslegt Benkestok.

Af E. A. Thomle.

Jeg har allerede tidligere i dette Tidsskrift 2. R. IV. S. 124—41 meddelt nogle Oplysninger om den gamle norske Slegt Benkestok, ved hvilke det utvivlsomt maa ansees fastslaaet, at den Brynhild Benkestok, der var gift med Hans Teiste til Bjelland († 1621), var en Datter af Lagmanden i Stegen Tord Trondsen Benkestok til Jordanger, hvis Fader Trond Benkestok til Melø og Jordanger, der døde i Bergen under et Gjestebud, han gjorde for en af sine Piger 14. Februar 1558 (N. Magasin I. S. 187), igjen var Sønnesøn af N. R. R. Hr. Trond (Tordsen?) Benkestok til Talgo, som nævnes 1444 og 1472. Hvem der var Fader til denne Tord Benkestok til Melø og Jordanger, er derimod ikke ganske paa det Rene. Naar den Danske Adels Aarbog IV. angiver, at han var Søn af en Tord Benkestok til Haraldseid i Ryfylke og jeg paa det anførte Sted i dette Tidsskrift ogsaa har fulgt denne Kilde, er det fordi Rigsraaden Trond Benkestoks Fader, der ikke nævnes i noget historisk Dokument, gives Navnet Tord og fordi Rigsraadens Sønnesøn Trond Benkestok til Melø og Jordanger ogsaa selv har en Søn ved Navn Tord, som det var rimeligt at formode maatte skrive sig fra en Opkaldelse efter Farfaderen.

Nu har imidlertid Hr. cand. jur. H. Sollied i Norsk Slekts-historisk Tidsskrift, II. S. 157 henledet Opmærksomheden paa en Oversigtstavle, der findes i et gammelt norsk Lovhaandskrift fra det 16. Aarhundrede (Kjøbenhavns Uni.bibl. A. M. 333 fol., trykt i N. Gl. L. IV. S. 530) som angiver, at Trond Benkestok (til Melø og Jordanger) var en Søn af en Torleif Benkestok, hvis Moder »Bergiuth« var en Datterdatter af Ulvilde Jonsdatter Smør, en Søster af N. R. R. Hr. Svale Jonsen Smør. Hr. Sollied mener, at denne Oversigtstavle har været fremlagt og benyttet under den store Proces, som førtes mellem Slegten Galle, Erik Ormsen og Trond Benkestok om Arven efter Jomfru Magdalena Olavs-datter Bagge til Hatteberg, der døde 1547. Og han antager derfor ogsaa, at dette gjør Oversigtstavlens Paalidelighed sikker, saameget mere som alle de Led i Tavlen, der kan kontrolleres fra andre Kilder, viser sig helt paalidelige. Ogsaa i Fru Birgitte Se-blads norske Vaabenbog omtales en »Torleif Benkestoch til Talgø«,

som øjensynlig maa være den foran nævnte Torleif Benkestok, der var Trond Benkestoks Fader.

Der kan derfor vistnok ikke heller være nogen Tvivl om, at Søn af N. R. R. Hr. Trond Benkestok til Talgø har været en Torleif Benkestok og at denne Søn ikke, som i Adelsaarbogen anført, har havt Navnet Tord. Dette synes ogsaa at blive bekræftet af de Oplysninger, som indeholdes i et Par Ahnetavler, hvis Oplysninger nok ved første Øiekast kan synes noget forvirrende, men som dog maaske alligevel kan indeholde nogen Sandhed. I Ligprædikenen over Fru Maren Jørgensdatter Staur (født paa Rosengaarden i Trondhjem 1606, † i Nordland 27. Juni 1655, Datter af Lagmand i Nordland og Finmarken Jørgen Henriksen Staur og Øllegaard Hansdatter Røed)¹⁾ heder det: »Hendes Farmoder var velbr. Frue, Fru Adelus Andersdatter Benchestoch af Melløe, hendes Farmoders Fader velbr. Anders Benchestoch til Melløe, hendes Farmoders Fader Fader var velbr. Herlem Benchestoch til Haraldseid i Stavanger Lehn, som var velbr. og strenge Ridder Hr. Tron Benchestoch til Talgø, fordum Norges Riges Raad, og velbr. Frue Anna Haar af Gierisvig, deres Datter. Hendes Farmoders Fader Moder var velbr. Frue Fru Ane Flemming, som var velbr. og strenge Ridder Hr. Boe Flemming til Bringlag (o: Brunla) Gaard, fordum Norges Riges Raad og velbr. Frue Sigri Erlandsdatter Gast af Mandvig, deres Datter«. Og i den over hendes Fader Jørgen Henriksen Staur holdte Ligprædiken siges det samme, dog saaledes at velbr. Anders Benkestok skulde være en Søn af velbr. »Farten« Benkestok til Haraldseid, der var en Søn af N. R. R. Hr. Trond Benkestok til Talgø. At saavel »Herlem« som »Farten« Benkestok ere urigtige er vel klart og de beroer formentlig alene paa, at vedkommende Afskriver ikke har kunnet læse, hvad der i Virkeligheden har staaet i den originale Ligprædiken. Thi det maa jo erindres, at de historiske Aktstykker af denne Art, der nu findes, kun er Afskrifter, endog maaske Afskrifter af Afskrifter. Det er derfor en Selvfølge, at de indeholder baade Læse- og Skrivefeil og sandsynligvis ogsaa Overspringninger i Texten og mange andre Feil. Det maa derfor være Opgaven, at finde ud, hvad der har staaet i den originale Udgave. At der i de originale Ligprædikener hverken har staaet »Herlem« eller »Farten«, er vel sikkert nok. Ingen af dem ere Navne²⁾. Men

¹⁾ Lützows Mesælleana, Ny kgl. Saml. Nr. 355 paa Københavns Universitetsbibliothek. Det har en Paategning om at være foræret af Biskop Harboe 1750.

²⁾ Farten kunde dog være »Fartegn«, et Navn, der bruges specielt i Lozna-Ætten (jfr. Norsk Slektshistorisk Tidsskrift I, S. 30).

Herlem og endnu bedre Farten er vistnok eller kan i alle Fald godt være en Læsefeil for Torleif eller Torleiv. Men det kan overhovedet ikke g o d t t æ n k e s, at det skulde kunne være en Læsefeil af Enstavelses-Navnet Tord. Det kan derfor med Sikkerhed antages, at de originale Ligprædikener har havt det rette Torleif Benkestok.

Naar det i Fru Maren Staurs Ahner ovenfor heder, at Norges Riges Raad Hr. Trond Benkestok til Talgø var gift med Fru Anna Haar af Gjerresvig, beroer ogsaa dette paa en Misforstaaelse enten af Ligprædikenen Forfatter eller sandsynligvis paa en senere Afskriver, som vel har kjendt til, at en Trond Benkestok har været gift med Anna Jonsdatter Haar og derfor troet, at denne Trond var Trond Benkestok til Talgø, medens det i Virkeligheden har været hans Sønnesøn Trond Torleifsen Benkestok til Melø og Jordanger, der var gift med hende. Thi at det var denne, der var gift med Anna Haar maa vistnok ansees sikkert. Ifølge Absalon Pedersens Dagbog (N. Magasin I. S. 313) døde »Fru Anna salige Trond Benkestoks Efterleverske« i Bergen 27. Oktober 1569 og blev begravet i Domkirken 30. s. M. At hendes Fader var Jon Haar, bestyrkes ogsaa derved, at hendes ældste Søn hed Jon, oiensynlig opkaldt efter Morfaderen Jon Haar til Gjerresvig, der var gift med Else Christophersdatter Rustung.

Den danske Adels Aarbog har efter Ahnetavler, at Trond Benkestok til Talgø skal have været gift med Ingeborg, der andet Sted siges at være en Datter af Ulvhilde Jonsdatter Smør, Søster af N. R. R. Hr. Svale Jonsen Smør og saaledes Datter af Jon Halvardsen Smør. Men det maa vistnok antages, at Oversigtstavlen forsaavidt har det Rette og at Trond Benkestok i Virkeligheden har været gift med Ingeborgs Datter, der gives det noget underlige Navn Bergjuth«. Det maa vel her forudsættes at foreligge en Læse- eller Skrivefeil af Navnet. Thi Bergjuth er neppe noget Fornavn. Man kunde tro, at det var en Feil for Bergliot. Men da et saadant Fornavn er ganske ukjendt i Slegten Benkestok, er det neppe rimeligt at Feilen stikker heri. I en Note af Capt. G. Munthe (Saml. t. d. n. Folks Sprog og Hist. IV. S. 595) heder det: »efter andre skal Trond Benkestoks Hustru have hedet Bergmæl og været et Sødskendebarn af den yngre Jon Smør. Maaske har han været tvende Gange gift«. Den yngre Jon Smør var en Søn af Svale Jonsen Smør og døde ugift 1483. Men da det maa antages, at Bergmæl skal have været identisk med Bergjuth paa Oversigtstavlen, kan hun ikke have været Sødskendebarn af den yngre Jon Smør, men hans Sødskendebarns Datter. Bergjuth kan vel heller ikke være nogen Skrivefeil for Bergmæl, der heller ikke er noget Navn, som findes i Slegten Benkestok.

Et andet Sted siges det, at Trond Benkestok til Talgø var gift med Brynhild, Datterdatter af Jon Haraldsen Smør. At Datterdatter ogsaa her er en Feil for Datterdatters Datter er vel sandsynlig. Men det viser tilstrækkelig klart, at man har været fuldt paa det Rene med, at Slegten Benkestok var nær knyttet til Familien Smør. At Bergjuth skulde kunne være nogen Skrive- eller Læsefeil for Brynhild er neppe sandsynlig. Men det er ellers noksaa paafaldende, at Navnet Brynhild efter Torleifs Tid bliver meget hyppigt i Slegten Benkestok, uden at det lader sig forklare, hvad Grunden hertil kan være. Hverken Torleifs Mor, Mormor, Mormors Mor eller Mormors Mormor bærer dette Navn, saa det vel maa være kommen i Slegten Benkestok gennem en af disses Ascendenter paa fædrene Side. Navnet maa oiensynlig have tilhørt en fornem og fremragende Slegt, siden det stadig har gaaet igjen i den senere Slegt.

Af hvad der foran er oplyst vil det sees, at »Herlem« (3: Torleiv) Benkestok til Haraldseid i Ryfylke ifølge Fru Maren Staurs Ahner skulde have været gift med Fru Anna Flemming, en Datter af N. R. R. Hr. Boe (Pedersen) Flemming (til Næsøen i Asker) og Sigrid Erlandsdatter »Gast« (af Losnaseteen; jfr. Norsk Slektthist. Tidsskrift, I. S. 30). Og ifølge en anden Ahnetavle siges hun at være en Sigrid Urup. Begge Dele er utvivlsomt urigtige og beroer muligens paa, at vedkommende Afskrivere kan have oversprunget Led i de oprindelige Ligprædikener. Thi det maa enses ganske sikkert, at Torleiv Benkestok til Haraldseid maa have været gift med Hustru Asteluds Eriksdatter, saaledes som Den danske Adels Aarbog angiver X. (1893) S. 533. Ifølge en Herredagsdom af 17 Juli 1604 (Norske Herredags Dombøger, 1 R. VI. S. 5 f., jfr. dette Tidsskrift 3 R. V. S. 151—52) mellem Tollef Pedersen paa Høyum (Høgi) i Fet Sogn i Hafslo Prestegjeld i Sogn og Trond Benkestoks Arvinger paastod den første, at han tilkom 3½ Løbs Leie i Høyum, der var hans Odelsgoods, hvilket ved en Lagthingsdom af 19 Juni 1601 var bleven ham fradømt. Under Sagen blev der fremlagt et Gavebrev af 1515, ved hvilket Olav Aslaksen gav sin Frenke Hustru Adeluds Eriksdatter 3 Løber i Høyum og et Skjøde af 1515 ved hvilket Berruld Eriksen solgte (hendes Søn) Trond Benkestok 5 Løber i samme Eiendom. Det kan naturligvis ikke være nogensomhelst Tvivl om, at Trond Benkestok maa have været Hustru Adeluds Eriksdatters Søn, og at han efter hende har arvet de 3 Løber i Høyum, af hvilken Eiendom han saa senere har kjøbt endnu 5 Løber. Paa Skifte efter Trond Benkestok og hans Hustru, der holdtes i Bergen 6 Sept. 1570 (N. VI. S. 831) findes ogsaa opført »1½ Lob Smør, 1 Hud og 1½ Lob Korn i Höen«, der paa Skiftet tilfaldt Sønnen

Tord Benkestok. Videre blev der under Processen fremlagt et Forlig af 1575 mellem Trond Benkestoks Søn Tord Benkestok og Tollef Persen, ved hvilket denne afstod hele Høyum til Tord Benkestok. Gaarden blev 24 Juni 1601 af dennes Svigersøn Hans Teiste til Bjelland pantsat til Mikkel Skriver, hvis Enke Maren Torstensdatter sad med Gaarden, om hvilken der endnu 1654 førtes Proces. (Jfr. Sogns Tingbog 16 Sept. 1654 fol. 35 Bergens Statsarkiv).

Til hvilken adelig Slegt Adeluds Eriksdatter hørte, vides ikke. Hvis det kunde formodes at hun kan have været en Datter af Fru Anne Flemming og Datterdatter af Sigrid Erlandsdatter af Løsna-ætten, vilde man kunne forklare sig de Misforstaaelser og den Forvirring, som de tidligere nævnte Ahnetavler udviser. Men saavidt jeg har kunnet forstaa, har alle, som har befattet sig med Hr. Boe Flemming til Næsøen, været af den Mening, at han kun efterlod sig en Datter Margrethe, der blev gift med Holger Eriksen Rosenkrands til Boller, som hun skal have bragt Losnagodset og Boe Flemmings øvrige Eiendomme, der dog efter andre først skal have tilfaldt hans eneste Søn med Margrethe den lærde Otte Holgersen Rosenkrands til Boller, der skal have arvet baade Mormoderen og hendes Søster. (Den danske Adels Aarbog 1910). Hvorledes det forholder sig hermed, synes noget tvivlsomt og der foreligger neppe noget Bevis for, at Boe Flemming kun efterlod sig en Datter Margrethe. Fra andet Hold har det været antydnet, at Hustru Adeluds Eriksdatter, der var gift med Torleif Benkestok, maaske kan have været en Datter af Ridderen Hr. Erik Andersen til Fet i Hafslo Sogn 1471, der var gift med Margrethe Iversdatter (N. Magasin, I. S. 138, cfr. Dr. G. Storm, Hist.-Topografiske Skrifter om Norge i det 16 Aarhundrede: Mag. Absalon Pedersen, Norges Loff S. 101). Det kan vel ogsaa være sandsynligt, at Hr. Erik Andersen kan have staaet i et eller andet Slegtsskabsforhold til Fru Christine Taraldsdatter (»Smørhætta« kaldet), der var 4 Gange gift (D. N. V. S. 683) og i sit 2det Egteskab med N. R. R. Hr. Herlaug Pedersen (Mærdén) Jemskjæg, Sysselmand i Skien, der netop eiede Fet i Hafslo. Men selv om det kunde antages, at Fru Christine Taraldsdatter efter Hr. Herlaug Petersøns Død kunde have været gift med Hr. Erik Andersen — hvad der vistnok er meget lidet sandsynligt —, saa maa det vistnok i ethvert Fald være udelukket, at Adeluds Eriksdatter kan have været af et saadant Egteskab — Hustru Adeluds Eriksdatter kan neppe være født før 1470 — snarere meget senere. Men Christine Taraldsdatter var død allerede før 29 Sept. 1463, da Botel Endridesen solgte Hr. Alf Knudesen (Tre Roser) Gaarden Tolstad i Vaage, som han

havde »arvet»¹⁾ efter sin Frenke Christine Taraldsdatter »Gud hendes Sel naade« (D. N. I. S. 630) og som altsaa da var død, saaledes at der maa ligge mindst 10 Aar mellem Fru Christines Død og Ade-luds's Fødsel.

Derimod kunde muligens Hr. Erik Andersen have været en Søn eller snarere en Svigersøn af Fru Christine Taraldsdatter. Hun var først gift med Svend Arnesen — vel Søn af Arne Evensen, der var Fru Adalis Erlingsdatters Ombudsmand; men kan ikke have haft Børn med ham, da hans Slegtninge arvede ham (D. N. V. S. 683) og anden Gang med N. R. R. Hr. Herlaug Pedersen, under hvilket Egteskab hun arvede Moderen. Hr. Herlaug Peder-sen var i Live 9 Sept. 1454 (D. N. I. S. 609), men var død før 27 April 1459 (D. N. I. S. 620), da han synes at være arvet af sin Broder Hr. Jens Pedersen. Hvem Christine Taraldsdatter senere var gift med vides ikke. Men hun var endnu gift 2 Gange, og det er jo muligt, at den Margrethe Iversdatter, der var gift med Hr. Erik Andersen kan have været af et saadant Egteskab. Thi Notitsen i N. Magasin er vel neppe saa at forstaa, at de allerede vare gifte i 1471. En saadan Forbindelse vilde ogsaa kunne forklare, at Hr. Erik Andersens Datter kunde bære Fornavnet Adelds. Thi Chri-stine Taraldsdatter var Datter af Tarald Sigurdsen, der ikke som i Saml. til d. n. Folks Sprog og Hist., IV. S. 594 (cfr. Den danske Adels Aarbog XIV. (Kane)) opgiver kan have hørt til Slegten Kane, da han i Seglet fører en Lillie (Bratt), og A d a l i s Erlings-datter, der muligvis var en Datter af den Erling Reidarsen, der 19 December 1335 købte en Del af s. Foss paa Eker (D. N. III. S. 236), men boede paa Austad ogsaa paa Eker, hvor der under Foss (Fossesholm) findes en Foss, der kaldes »Smørhættastrøm«, muligvis opkaldt efter Christine Taraldsdatter (Smørhætta).

Jeg har tidligere i dette Tidsskrift (3 R. V. S. 151—58) været inde paa den Tanke, at Lagmanden til Steigen Tord Tron-d-sen Benkestok til Jordanger († 1587) kan have været gift med en Datter af den J e n s P e d e r s e n, hvis Familie hørte hjemme paa Tjøttø i Nordland og som førte et delt Vaaben, hvis første Felt viste en halv Ørn fæst paa Delingen og hvis andet Felt havde en halv Lillie, ligeledes fast paa Delingen med en Stjerne i det øverste Hjørne samt paa Hjelmen en Ørnevinge. Ved nærmere Overveelse har jeg dog forlængst opgivet denne Hypothese, navnlig fordi jeg med Hr. Ø. v. Munthe af Morgenstjerne (dette Tidsskrift 9 R. I. S. 211 f.) er enig i, at Jens Pedersen af Slegten paa Tjøttø

¹⁾ I et Diplom af 14. Marts 1516 (D. N. I., S. 756) siges det, at Botolf købte Tolstad af Fru Christines Arvinger. Muligvis kan begge Dele være rigtige.

ifølge den af mig citerede Herredagsdom af 12 Juli 1599 (Norske Herredags Dombøger 1 R. V.) ikke synes at have havt egne Børn og saaledes heller ingen Datter, der var af adelig Blod og saaledes kunde have været gift med Tord Benkestok. At dennes Sviger fader derimod maa have været Jens Pedersen paa Bro, bestyrkes ogsaa ved en gammel Vaabentavle, der øiensynlig viser de fædrene og mødrene Vaaben for Fru Brynhild Teiste, gift med Anders Friis til Landvig.

Den Slegt, hvortil Jens Pedersen paa Bro hørte, førte ogsaa et delt Vaaben, hvis første Felt viste en halv Lillie fast paa Delingen og hvis andet Felt havde to over hinanden staaende Stjerner samt ovenpaa Lillien og midt paa Delingen en Slags Knude eller knudeligende Figur, der utvivlsomt har været den nærmeste Foranledning til, at Slegten i Ahnetavler og Vaabenbøger er givet det unegtelig noget underlige Navn »Skjolderbaand«.

Paa den foran nævnte gamle Vaabentavle, der her gjengives nedenfor, har jeg tilføiet Oplysning om hvor de deri anførte Slegters Vaaben forekommer enten i Farver eller med de fornødne Skraferinger, saa man let vil kunne se, hvorledes Tavlen i Original ser ud. Tavlen er saaledes:

3. Benkestok (D. D. Adelsaar- bog IV)	1. Teiste (Adelslex. II, Tab. XXXVII, Nr. 4)	2. Nye Rytter (D. D. A. A. XXIX)	4. Rosensværd (D. A. A. XIII)
6. Skjolderbaand (Adelslex. II, Tab. XXVII, Nr. 134) ¹⁾	5. Rustung (Adelslex. II, Tab. XX. Nr. 117)	7. Gammel Rytter (D. D. A. A. XXIX)	8. Gamle Stygger (Adelslex. II, Tab. XXX, Nr. 252)
11. Urup (Adelslex. II, Tab. XLI, Nr. 20)	9. Kruckow (Adelslex. I, Tab. LV, Nr. 116)	13. Adelsteen (Adelslex. I, Tab. I, Nr. 12)	15. Ouri
12. Frieland (Adelslex. II, Tab. VII, Nr. 45, jfr. I Tab. XXV, Nr. 48)	10. Skanke (Adelslex. II, Tab. XXVII, Nr. 127)	14. Munk (Lange) (D. A. A. XVIII)	16. Daa (D. D. A. A. VII)

¹⁾ Vaabenet er urigtigt i Adelslex., som i venstre Felt har 2 Roser i Stedet for 2 Stjerner og i højre 1 Rose ved Siden af Lillien i Stedet for en Knude midt paa Lillien og Delingen.

Hvis man i denne Tabel vil indsætte de kjendte Ahner for Brynhild Teiste, Datter af Trond Hansen Teiste til Lunde, der var gift med Anders Friis til Landvig, vil det ses, at samtlige de med Sikkerhed kjendte Led i denne Ahnetavle nøiagtig passer til de paa Vaabentavlen afbildede Vaaben alene med den Undtagelse, at Tord Benkestoks Møder efter Vaabentavlen skulde være af den gamle danske Adelsslegt Urup, men efter Ahnetavlen af Slegten Haar, hvad der vistnok, som tidligere omtalt, maa være det Rette. Saavel paa Vaabentavlen som paa den nedenfor anførte Ahnetavle har jeg med de samme Tal betegnet de Ahner og de Vaabener, der skulde falde sammen. Den Ahnetavle, der viser Brynhild Teistes fædrene og mødrene Ahner ser saaledes ud:

Jon Teiste 9. × Anna Kruckow	Christopher Trondsen Rustung 10. × Maren Skanke	Trond Benkestok 11. × Anna Jonsdatter Haar	Jens Pedersen til Bro 12. × N. Fricland	Peder Pedersen 13. × Helle Adelsteen	Oluf Christophersen Rytter 14. × Ide Hansd. Munk (Lange)	Baard Rolfsen Rosensværd 15. × Karen Tjösteldatter Ouri	Eiler Hansen Stygge 16. × Salome Erikd. Daa
Oluf Teiste	Maren Rustung 5.	Tord Benkestok	N. Skjolderbaand 6.	Christopher Pedersen	Maren Rytter 7.	Mogens Rosensværd ×	Anna Stygge 8.
Hans Olufsen Teiste	Brynhild Benkestok 3.		Olaf Rytter		Maren Rosensværd 4.		
1. Trond Hansen Teiste				2. Pernille Olufsdatter Rytter			
Brynhild Teiste × Anders Friis til Landvig							

Som det heraf vil sees, falde de med Tallene fra 1—5, 7—10 og 13—16 betegnede Ahner sammen med de tilsvarende Vaabener paa den foran opstillede Vaabentavle og det er derfor heller ingen Grund til at tvivle paa, at Brynhild Benkestoks mødrene Vaabener (No 6 og 12) er rigtigt gjengivne paa Tavlen, naar det forøvrigt støttes af de Oplysninger, som haves. Det maa derfor ansees for

sikkert, at Tord Benkestoks Svigerfader Jens Pedersen har hørt til Slegten Skjolderbaand, hvortil netop Jens Pedersen til Bro hørte og at det er denne, som er hans Svigerfader.

At Jens Pedersen paa Bro var af den adelige Slegt, der i Ahnetavler og Vaabenbøger kaldes Skjolderbaand, fremgaar med Sikkerhed af hvad Hr. Munthe af Morgenstjerne har oplyst i sin Afhandling i dette Tidsskrift (9 R. B. I. 241 fl.), at Jens Pedersen paa Bro har undertegnet Kongehyldningen i Oslo i 1582 og her bruger Familien Skjolderbaands Vaaben.

Som det vil sees af Vaabentavlen angives her Jens Pedersen til Bro gift med en Dame af Slegten »Frieland«. Denne Slegt førte i sit Vaaben en Sølv-Sparre i rødt Felt, belagt oventil med 2 halve Sølv-Lillier samt under Sparren en Lillie i Sølv og en lignende Lillie paa Hjelman. (Adelslex. II., Tab. VII. No 45, jfr. I., Tab. XXV. No 48, hvor Vaabenet dog ikke er ganske rigtigt gengivet). Dette Vaaben førtes 1458 af Ridderen Raval Nilsen, Norges Riges Raad og Lagmand i Oplandene, og af hans Sønner Nils Ravaldsen, Væbner, hvis Gøds blev konfiskeret, og Erik Ravaldsen, Væbner 1500 (Klævenfeldt). Videre førtes Vaabenet af Sven Eriksen, Degn i Trondhjem (D. N. II., 886 og III. 898), der var Formynder for Lagmand Jøn Nilsens Sønnebørn i Skara. Raval Nilsen var Lagmand i Oplandene 18 Decbr. 1444 (D. N. III. 566), 31 Marts 1467 (D. N. II. 612), da han boede paa Steig i Froen, og endnu 27 Marts 1471 (D. N. II. 654). Han var Ridder 31 Marts 1457 (D. N. II. S. 612) og N. R. Raad 19 Januar 1458 (D. N. III. S. 614). Raval Nilsen var gift med en Datter af Ridderen Erik Sæmundsen (jfr. Dr. L. Daae, Kong Christian den Førstes norske Hist. S. 72). Sønnen Nils Ravaldsen levede 1502 (D. N. IX. 414), men var død før 6 Aug. 1514 (D. N. IX. 448). Han var før 1498 gift med Ottilia Ottesdatter Kane, der overlevede Manden og 5 Aug. 1533 vedgik at have mageskiftet Gaarden Tom i Raade til Oluf Galde (D. N. I. 790). Nils Ravaldsen skrives til Jorde: formentlig vestenfjelds. (jfr. Den danske Adels Aarbog, XVI. S. 228 Kane). Han havde mindst 2 Søstre, af hvilke Estrid Ravaldsdatter var gift med Nils Krumme i Sverige, med hvem hun havde 2 Sønner Nils og Jacob Krumme (jfr. Messenius, Theatrum Nobilitatis Svecianæ, S. 81) og i alle Fald en Datter Fru Ingeborg Krumme til Starbacke, der var gift 3 Gange: 1) omkring 1560 med Oluf Törrisen, der 1564 blev ihjelslaaet af Svenskerne, 2) med Foged i Søndhordland Hans Pedersen, der døde i Pesten 1566 (N. Magasin, I. S. 320) og 3) 1568 med Peder Thomasen, der fra 1594—97 var Lagmand i Jemteland (jfr. Norsk Tidsskrift for Geneologi m. v. I. S. 2—6). I sit 1ste Egteskab havde hun Sønnen Arild Olufsen, der 1597 blev Foged i Jemteland og endnu 1601

var i Embedet (D. N. XV. S. 719 og 752). Da Nils Ravaldsen havde sluttet sig til Knud Alfsen og derved ført Avindskjold mod Riget, blev hans Gods confiskeret og af Kong Hans skjænket Otto Rud. Men Nils Krumme, Kong Gustavs Mand og Tjener af Sverrige, der paa egne og Søsterens Vegne mente sig at være Arvinger efter deres Morbroder Nils og Erik Ravaldsen havde sat sig i Besiddelse af Godset, hvorfor Tage Thott den 12 Decbr. 1558 fik Ordre til at arrestere Godset til Tvisten kunde blive paadømt af Norges Riges Kantsler med Lagmænd og Lagrette. Nils Krumme fik imidlertid Kong Erik XIV. i Sverige til at tage sig af Sagen. Men da det heller ikke førte til noget Resultat, fik Tage Thott den 15 Sept. 1561 Ordre til at overlade Godset til Jørgen og Otto Rud (jfr. N. Rigs-Register I. S. 251, 279 f. og 321). Da Fogden i Jemteland Arild Olufsen i 1597 skriver sig til Krøsbøl i Enebak, maa vel noget af Nils og Erik Ravaldsens Gods være kommen til hans Moder Ingeborg Krumme og derfra til ham.

Derimod kan det ikke være rigtigt, naar Historikeren J. Chr. Berg (Historisk Underretning om Landeværnet, S. 316 f.) antager, at den Nils Ragnvaldsen, der var gift med Herborg Baardsdatter paa Thorsnes, var en Søn af Lagmanden Ravald Nilsen og saaledes formentlig identisk med Væbneren Nils Ravaldsen, der er nævnt foran. Det er vel ikke umuligt, at ogsaa denne Nils Ragnvaldsen kan have hørt til Slegten »Frieland«, skjøndt hans Vaaben ikke kjendes. Men da Sønnen Bergens Lagmanden Guttorm Nilssøn førte 3 Lillier i Vaabenet, hvad der kunde være en senere Ændring af »Frieland« Vaabenet, kan det godt tænkes at ogsaa han har hørt til Slegten. Den danske Adels Aarbog for 1916 (Bind XXXIII.) anfører ogsaa denne Nils Ragnvaldsen og hans Fader Ragnvald Nilssøn til store Brandviken som hørende til Slegten Galtung, hvis mest bekjendte Mand Hr. Gaute Eriksøn i flere gamle Vaabenbøger ogsaa henføres til Slegten »Frieland«.

Nu har imidlertid Hr. cand. jur. H. Sollied i Norsk Slekt-historisk Tidsskrift II. S. 153 ff. oplyst, at Gaute Eriksen, Slegtens betydeligste Mand, og hans Slegt er en Gren af Enesslegten, væsentligt — som det synes — fordi han fører et Mærke i sit Segl, der nøiagtigt er det samme som den eneste af Eneslægtens Medlemmer, hvis Mærke kjendes, fører i sit og fordi Gaute Eriksen er i Besiddelse af den største Del af Enesslegten's Jordegods. Men selv om man antager, at Hr. Sollied har Ret i sin Opfatning, følger vel ikke heraf med nogen logisk Nødvendighed at ogsaa Ragnvald Nilsen til store Brandviken og hans Slegt ogsaa hører til Enesslegten, saameget mere som der intet Bevis haves for at denne Slegt er nogen Gren af Galtungslegten.

Det maa jo ogsaa i denne Forbindelse ikke lades ude af Be-

tragtning, at der vistnok før Kalmarunionen neppe fandtes nogen Adel — Arveadel — i Norge i europæisk Forstand eller at de Mærker, som enkelte Personer og Slegter førte i sine Segl, var egentlige Familiemærker. I Regelen var de vistnok rent private Mærker, som den enkelte Person valgte efter Smag og Behag og som da senere ogsaa andre af Slegten kunde benytte. Men det er neppe raadeligt alene af disse Mærkers Lighed uden andre Beviser at slutte sig til to Personers Slegtsskab.

Selvfølgelig var der ogsaa før Kalmarunionen Personer og Slegter, der ved sin personlige Stilling, Cultur, Dannelse, Rigdom og ved sin Plads i den høiere Administration eller ved sin Ansættelse ved Hoffet eller i Kongens Tjeneste kunde hæve sig over den almindelige Masse. Men nogen særlig afgrendset Del af Folket, udstyret med Prærogativer eller Privilegier var det ikke og Grændserne blev derfor ogsaa naturlig meget flydende. Der fandtes vistnok i den senere Middelalder baade Væbnere, Riddere og Baronier. Men at disse Titler gik i Arv fra Fader til Søn kjendes ikke, og at de medførte nogen Slags Privilegier kjender man heller ikke Noget til.

Hvad Jens Pedersens Kone til Bro hed vides ikke og heller ikke hvis Datter hun kan have været. Hun kunde muligvis være en Datter af Erik Ravaldsen, hvis Slegt er ganske ukjendt. Men det er dog neppe sandsynligt, da det nærmest maa antages, at han ingen Børn kan have efterladt, eftersom Nils Krumme i 1558 ogsaa gjorde Krav paa Jordegods efter ham (N. Rigs-Register I., S. 279 f.).
